

ABD-AB GÜMRÜK ANLAŞMASI: ABD için Stratejik Zafer, Avrupa için Ekonomik Teslimiyet ve Türkiye için Jeostratejik Fırsatlar

ZAFER MEŞE

- ♦ ABD-AB gümrük anlaşması neden asimetrik ve dengesiz olarak tanımlanıyor?
- ♦ Uzun vadeli küresel ticaret dinamiklerinin bu anlaşmadan nasıl etkilenmesi bekleniyor?
- ♦ Türkiye için bu anlaşmanın ortaya çıkaracağı fırsatlar ve riskler neler?

GİRİŞ

27 Temmuz 2025'te Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile Avrupa Birliği (AB) arasında sağlanan gümrük anlaşması, transatlantik ilişkilerin ekonomi ekseninde paradigmatik bir dönüm noktasını teşkil etmektedir. Bu anlaşma, küresel ticaret dinamiklerini yeniden yapılandıran bir bağlamda, ABD'nin stratejik hegemonyasını konsolide ederken AB'nin ekonomik özerkliğini sorgulatan bir kapitülasyon olarak değerlendirilmektedir. *The Pioneer*'ın 28 Temmuz 2025 tarihli "Savaşızsız Yalta" başlıklı analizi, bu anlaşmayı 1945 Yalta Konferansı'nın ekonomik bir yansıması olarak konumlandırarak güç asimetrisinin AB'yi teslimiyete zorladığını vurgulamaktadır.¹

ABD-AB gümrük anlaşması korumacı politikaların ve jeopolitik gerilimlerin yoğunlaştığı bir konjonktürde, transatlantik ittifakın geleceğini Washington lehine yeniden şekillendirecek niteliktedir. Küresel eco-

nomik rekabette güç dengelerinin yeniden tanımlandığı bu süreç, AB'nin stratejik konumunu ve Türkiye gibi üçüncü ülkelerin bu dinamikten nasıl etkileneceğini analitik bir çerçevede değerlendirmeyi gerektirmektedir. Anlaşmanın ekonomik, jeopolitik ve bölgesel yansımaları yalnızca taraflar için değil küresel ticaret düzeninde de uzun vadeli transformasyonlar oluşturma potansiyeline sahiptir. Bu perspektif gümrük anlaşmasının ekonomik asimetrisini, jeopolitik implikasyonlarını, Türkiye'ye etkilerini ve uzun vadeli sonuçlarını sistematik ve disiplinler arası bir yaklaşımla ele almaktadır.

EKONOMİK ASİMETRİ VE TİCARET DENGESİZLİĞİ

Gümrük Anlaşmasının Yapısı ve Etkileri
Gümrük anlaşması Adam Smith ve David Ricardo'nun serbest ticaret doktrinlerini tersine çeviren, yüksek derecede asimetrik bir ticaret rejimi olarak kavramsallaştırılmaktadır. Karşılıklı gümrük liberalizasyonunun karşılaştırmalı üstünlükler yoluyla refah artışı sağlaması yerine Donald Trump döneminde neomerkantist bir

1. Gabor Steingart, "Handelspolitik: Jalta ohne Krieg", *thepioneer.de*, 28 Temmuz 2025, <https://www.thepioneer.de/originals/others/articles/zolleinigung-jalta-ohne-krieg>, (Erişim tarihi: 6 Ağustos 2025).

ZAFER MEŞE

Bonn Rheinische Wilhelms Üniversitesi Felsefe Fakültesi'nde Siyasal Bilimleri *magister artium* derecesiyle tamamlayan Meşe, Kudüs İbrani Üniversitesi'nde dil eğitimi (İbranice, Arapça) ve Ortadoğu bölgesel politikaları dersleri almıştır. Aynı zamanda Almanya-İsrail ilişkileri üzerine ders vermiştir. Akabinde Almanya Federal Meclisinde iki yasama dönemi Hristiyan Demokrat Partisi Meclis Grubu Dışişleri Çalışma Grubunda kıdemli uzman olarak dış politika, ekonomi ve güvenlik politikaları alanlarında danışmanlık yapmıştır. Ayrıca havacılık sektöründe kurumsal ilişkiler ve iş geliştirme alanlarında küresel şirketlerin bünyelerinde üst düzey yönetici olarak kamu diplomasi ve siyasi lobi çalışmalarında bulunmuştur. German Marshall Fund of the United States of America adlı düşünce kuruluşunun Fellowship programına dahil olan Meşe uzun yıllar farklı Amerikan ve Alman düşünce kuruluşlarında uluslararası ilişkiler, göç ve mülteci politikaları alanlarında çalışmalarda bulunmuştur. Neredeyse hayatının yarısını Ortadoğu, Afrika ve Balkanlarda geçiren Meşe Temmuz 2017'den itibaren SETA Berlin koordinatörlüğü görevini yürütmektedir.

düzen tesis edilmiştir. Bu düzen ABD'nin 2024'teki 235,6 milyar dolarlık ticaret açığını –AB'den 605,8 milyar dolarlık ithalata karşılık yalnızca 370,2 milyar dolarlık ihracat– tek taraflı vergilendirme mekanizmaları ve zorunlu alım taahhütleriyle minimize etmeyi hedeflemektedir.² AB mallarına (otomotiv, elektronik, farmasötik ve tarımsal ürünler) uygulanan yüzde 15'lik gümrük tarifeleri ve ek mali yükümlülükler Avrupalı ihracatçıları ciddi şekilde kısıtlamaktadır.

2024 ticaret hacmine dayalı projeksiyonlar, Alman otomotiv sektörünün Amerikan pazarında rekabet gücü kaybı ve talep daralması nedeniyle milyarlarca avroluk zarara uğrayacağını öngörmektedir.³ Bunun yanı sıra AB'nin 600 milyar dolarlık yatırım ve 750 milyar dolarlık ABD sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) ithalatı taahhütleri, Birliğin enerji maliyetlerini artırarak ekonomik sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir. Rusya-Ukrayna savaşının devam eden etkileri ve Rus gazından feragat edilmesiyle enerji darboğazına giren AB, bu taahhütlerle kimya ve çelik gibi stratejik sektörlerde ilave baskılarla karşı karşıyadır.⁴ Nobel ödüllü ekonomist Paul Krugman'ın ifadesiyle: “Koruma, tüketiciler için bir vergi olduğu kadar verimsizliği sübvans eden bir politikadır.”⁵

Bu bağlamda AB, ABD'nin endüstriyel üretimindeki verimsizliklerini finanse ederken kendi sanayi tabanını riske atmaktadır. Sektörel etkiler daha derinlemesine analiz edildiğinde AB ihracatının temel taşı olan otomotiv endüstrisi yüzde 15'lik tarifelerden ağır darbe alacaktır. İlk tahminler fiyat artışlarının AB'nin ABD'ye otomotiv ihracatını yüzde 20'ye varan oranda azaltabileceğini ve bunun da tedarik zincirinde istihdam kayıplarına ve Avrupa sanayi tabanının

da erozyona yol açabileceğini göstermektedir.⁶ Tarım ve gıda sektörü de benzer şekilde bu anlaşmadan etkilenenecektir. Fransız peyniri ve İtalyan deri ürünleri gibi yüksek katma değerli ürünlerin maliyet artışı, Amerikan pazarındaki rekabet gücünü eritecek ve ticaret akımlarını Asya veya Latin Amerika'ya yönlendirebilecektir –ki bu durum ticaret teorisindeki “yönlendirme etkisi”ni (*trade diversion*) açıkça yansıtmaktadır.⁷ Buna karşılık ABD ise bir yandan 600 milyar dolarlık yatırımlarla altyapı ve teknoloji sektörlerini güçlendirecek diğer yandan enerji ihracatıyla kaya gazı endüstrisini destekleyerek ticaret açığını daraltacaktır.⁸ Trump'ın “tarihin en büyük anlaşması” nitelemesi 2024 verilerine dayalı olarak gümrük gelirinde öngörülen kayda değer artışla ekonomik kazanımları konsolide etme hedefini yansıtmaktadır.⁹

Jeopolitik Boyutlar ve Bağımlılık Dinamikleri: Savunma, Enerji ve Hegemonya

Jeopolitik düzlemde, anlaşma AB'nin stratejik konumuna yönelik eleştirileri yoğunlaştırmakta ve özellikle Ursula von der Leyen'in müzakere sürecindeki etkisizliği ciddi şekilde sorgulanmaktadır. Yüz milyarlarca dolarlık Amerikan askeri teçhizatı alım taahhüdü, AB'nin savunma politikasında özerkliğini aşındırarak ABD'ye daha sıkı bir entegrasyonu zorunlu kılmaktadır. Bu durum Yapılandırılmış Daimi İş Birliği (Permanent Structured Cooperation, PESCO) gibi inisiyatiflerle bağımsız bir AB savunma mimarisini oluşturma hedefini sekteye uğratmaktadır. Avrupa Savunma Ajansı'nın 2024 raporuna göre AB ülkeleri savunma harcamalarının yüzde 30'unu ABD menşeli teçhizata tahsis etmekte ve bu da yerel savunma teknolojilerini geliştirme kapasitesi za-

2. Sarah Smith, “EU and US Agree Trade Deal, with 15% Tariffs for European Exports to America”, BBC, 28 Temmuz 2025.

3. Andrew Gray ve Andrea Shalal, “US and EU Avert Trade War with 15% Tariff Deal”, Reuters, 28 Temmuz 2025.

4. Franco Ordoñez ve Fatima Kassab, “Trump Clinches Trade Agreement with EU with 15% Tariff”, npr.org, 28 Temmuz 2025, <https://www.npr.org/2025/07/27/nx-s1-5481246/trump-tariffs-european-union>, (Erişim tarihi: 6 Ağustos 2025).

5. Paul Krugman, *The Conscience of a Liberal*, (W.W. Norton & Company, New York: 2007).

6. “Trump Live Updates: U.S. and E.U. Reach Preliminary Trade Deal”, *The New York Times*, 28 Temmuz 2025.

7. Jason Furman, “Trump's Tariffs Leave Us in the Second Worst of all Worlds”, *Financial Times*, 28 Temmuz 2025.

8. Bradford Betz, “Euro, Investor Sentiment Rises after US-EU Agree to Framework Trade Deal”, Fox Business, 28 Temmuz 2025, <https://www.fox-business.com/economy/euro-investor-sentiment-rises-after-us-eu-agree-framework-trade-deal>, (Erişim tarihi: 6 Ağustos 2025).

9. Alberto Nardelli, Suzanne Lynch ve Hadriana Lowenkron, “EU Reaches Tariff Deal with US to Avert Painful Trade Blow”, Bloomberg, 28 Temmuz 2025.

yıflattır. ¹⁰ Gümrük anlaşması AB'nin savunma sanayiinde ABD'ye bağımlılığını derinleştirerek Avrupa'nın kendi savunma teknolojilerini geliştirme kapasitesini kısıtlamaktadır. Örneğin Airbus ve Leonardo gibi Avrupalı savunma firmalarının rekabet gücü, Amerikan firmalarıyla karşılaştırıldığında zayıflamakta ve bu da AB'nin teknolojik özerkliğini tehdit etmektedir.

NATO'nun 2025 savunma bütçesi analizleri, ABD'nin ittifak içindeki liderliğini pekiştirmek için bu tür ekonomik anlaşmaları jeopolitik bir kaldıraç olarak kullandığını göstermektedir. Trump'ın müzakereleri “zor bir mesele” olarak nitelendirip çözdüğünü beyan etmesi yalnızca ekonomik değil aynı zamanda NATO ve ötesinde Amerikan hegemonyasını tahkim etmektedir.

AB'nin Müzakere Performansı: ABD'ye Teslimiyet

Von der Leyen'in müzakere sürecindeki performansı, AB içinde ve dışında sert eleştirilere muhatap olmuştur. Fransa Avrupa İşleri Bakanı Benjamin Haddad, anlaşmayı “dengesiz” olarak nitelendirerek Von der Leyen'in AB'nin ekonomik çıkarlarını yeterince savunmadığını belirtmiş ve uzun vadeli sakıncalara dikkat çekmiştir. İrlanda Başbakanı Micheal Martin, vergilerin ticareti “daha maliyetli ve karmaşık” hale getirdiğini vurgulayarak Von der Leyen'in ABD'nin taleplerine karşı koymaması nedeniyle İrlanda gibi Amerikan pazarına bağımlı ülkelerin zarar gördüğünü ifade etmiştir. Almanya Şansölyesi Friedrich Merz gümrük savaşının yerine istikrarı takdir etse de bir ticaret ihtilafının Almanya'yı ağır vuracağını kabul ederek Von der Leyen'in müzakere stratejisinin yetersizliğini dolaylı olarak eleştirmiştir. ¹¹

Reuters'in analizine göre Von der Leyen'in zayıf müzakere yönetimi, AB'nin küresel itibarını ve ekonomik gücünü zedelemiş; özellikle Almanya'dan gelen eleştiriler, Von der Leyen'in ABD karşısında etkisiz kaldığını vurgulamıştır. ¹² Von der Leyen bu eleştirilere yanıt olarak “Her komiserle teker teker görüştüm; bu

büyük bir anlaşma, tartışmalar doğal” diyerek savunmaya geçmiş ancak bu, eleştirileri yatıştırmamıştır. ¹³ AB iç dinamikleri, bu kapitülasyonu ağırlaştırmaktadır. İrlanda ve Hollanda gibi Amerikan yatırımlarına bağımlı ülkeler anlaşmayı zorunlu bir uzlaşma olarak görürken Almanya ve İtalya gibi ihracat odaklı üyeler ise sektörlerini zedeleyen tarifelere itiraz etmektedir. ¹⁴ Bu bölünme AB'nin ortak bir strateji geliştirme kapasitesini zayıflatmakta ve Trump'ın bu zaafı stratejik olarak istismar etmesine olanak tanımaktadır.

Avrupa Parlamentosunda da Von der Leyen'in liderliği sorgulanmış; özellikle Fransa'dan eski Komisyon üyesi Thierry Breton, Von der Leyen'in “ABD karşısında zayıf bir duruş sergilediğini” belirtmiştir. ¹⁵ Bu eleştiriler Von der Leyen'in AB'nin stratejik çıkarlarını koruma konusundaki yetersizliğini ve müzakerelerde Trump'ın baskın konumuna boyun eğdiğini ortaya koymaktadır.

AB'nin Enerji Bağımlılığının Jeopolitik Kırılganlığı

AB'nin Rus enerjisinden feragati, enerji ithalat maliyetlerini dramatik bir şekilde artırmıştır. Avrupa Komisyonunun 2023 enerji raporuna göre, AB'nin enerji ithalat maliyetleri 2022'den bu yana yüzde 40 yükselmiş, ¹⁶ bu durum sanayi rekabet gücünü eritmekte ve Washington'a jeopolitik bağları kendi lehine konsolide etme fırsatı sunmaktadır. Bu dinamik AB'nin enerji güvenliğini tehdit ederken Avrupa Merkez Bankası'nın enflasyon hedeflerine ulaşmasını zorlaştırmakta ve ekonomik büyüme potansiyelini baskılamaktadır. ¹⁷ Örneğin Almanya'nın enerji yoğun sanayileri (kimya ve çelik) 2023'te üretim düşüşleri kaydetmiş ve bu eğilim enerji maliyetle-

13. Smith, “EU and US Agree Trade Deal, with 15% Tariffs for European Exports to America”.

14. Laura Gozzi, “EU-US Tariff Deal Not Finished Yet, Say Europeans Unhappy with Trump's Terms”, BBC, 31 Temmuz 2025.

15. Nail Akkoyun, “Massive Kritik an Zoll-Deal mit Trump: Macht die EU jetzt einen Rückzieher?”, msn.com, 30 Temmuz 2025, <https://www.msn.com/de-de/nachrichten/politik/massive-kritik-an-zoll-deal-mit-trump-macht-die-eu-jetzt-einen-rückzieher/ar-AA1Jzra9>, (Erişim tarihi: 6 Ağustos 2025).

16. “EU Energy in Figures: Main EU Energy Data in Your Pocket”, Avrupa Komisyonu, 9 Ekim 2023, https://energy.ec.europa.eu/news/eu-energy-figures-main-eu-energy-data-your-pocket-2023-10-09_en, (Erişim tarihi: 6 Ağustos 2025).

17. “Economic Bulletin Issue 4, 2023”, Avrupa Merkez Bankası, (2023), <https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/html/eb202304.en.html>, (Erişim tarihi: 6 Ağustos 2025).

10. “Trump Says U.S. has Reached Trade Deal with European Union”, CBS News, 28 Temmuz 2025, <https://www.cbsnews.com/news/trump-european-union-trade-deal-reached-scotland>, (Erişim tarihi: 6 Ağustos 2025).

11. Smith, “EU and US Agree Trade Deal, with 15% Tariffs for European Exports to America”.

12. Gray ve Shalal, “US and EU Avert Trade War with 15% Tariff Deal”.

rindeki artışlarla daha da kötüleşme riski taşımaktadır.¹⁸ Ayrıca bu bağımlılık AB'nin küresel enerji piyasalarındaki stratejik manevra alanını daraltarak örneğin Orta-doğu veya Afrika ile alternatif enerji anlaşmaları yapma kapasitesini kısıtlamaktadır.¹⁹ Jeopolitik analist John Mearsheimer'in ifadesiyle "Ekonomik bağımlılık, devletlerin stratejik özerkliğini sınırlandıran bir tuzaktır."²⁰ Bu bağlamda Von der Leyen'in müzakere sürecindeki zayıf performansı, Birliği ekonomik ve jeopolitik bir bağımlılık sarmalına hapsedmekte; enerji ve savunma alanlarındaki taahhütler, AB'nin dış politika seçeneklerini sınırlandırmakta ve ABD'nin küresel liderliğini güçlendirmektedir.

UZUN VADELİ YANSIMALAR VE KÜRESEL TİCARET DİNAMİKLERİ

Ticaret Dengesizliklerinin Kalıcı Etkileri

ABD-AB gümrük anlaşması, transatlantik ticaret dengesizliklerini uzun vadede kalıcılaştıracak bir yapısal dönüşüm arz etmektedir. AB'nin ABD'ye yönelik yüzde 15 oranındaki genel gümrük tarifesi yükümlülüğü, Avrupa sanayiinin rekabet gücünü eritirken ABD'nin ticaret açığını daraltma stratejisini konsolide etmektedir. Council on Foreign Relations'ın Temmuz 2025 analizine göre bu anlaşma AB'nin ekonomik bağımlılığını derinleştirerek büyüme projeksiyonlarını olumsuz etkileyecektir.²¹ AB'nin sanayi yoğun sektörlerinde (örneğin otomotiv ve kimya) üretim kayıpları beklenirken bu durum küresel değer zincirlerinde yeniden yapılandırmaya yol açabilir. Uzun vadede ise gümrük anlaşması AB'nin dış ticaret açığını genişletecek ve ekonomik toparlanma sürecini sektöre uğratacaktır.

18. "Industrial Production Statistics", Avrupa Merkez Bankası, (Temmuz 2025), https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Industrial_production_statistics, (Erişim tarihi: 6 Ağustos 2025).

19. Ben McWilliams, Simone Tagliapietra ve Jeromin Zettelmeyer, "Reconciling the European Union's Clean Industrialisation Goals with Those of the Global South", bruegel.org, 3 Temmuz 2025, <https://www.bruegel.org/policy-brief/reconciling-european-unions-clean-industrialisation-goals-those-global-south>, (Erişim tarihi: 6 Ağustos 2025).

20. John J. Mearsheimer, *The Tragedy of Great Power Politics*, (W.W. Norton & Company, New York: 2001).

21. Matthias Matthijs, "U.S.-EU Trade Deal Avoids a Tariff War, but Deepens European Dependence", CFR, 30 Temmuz 2025, <https://www.cfr.org/article/us-eu-trade-deal-avoids-tariff-war-deepens-european-dependence>, (Erişim tarihi: 6 Ağustos 2025).

Küresel Hegemonya ve Jeopolitik Dönüşümler

Anlaşma, ABD'nin küresel hegemonyasını güçlendirerek jeopolitik dengeleri dönüştürmektedir. AB'nin 750 milyar dolarlık Amerikan LNG ithalatı taahhüdü, enerji piyasalarında Washington'ın hakimiyetini pekiştirirken Avrupa'nın Rus enerjisinden vazgeçmesiyle birleştiğinde stratejik bağımlılığı artırmaktadır. ICGAM'ın Temmuz 2025 raporuna göre bu dinamik AB'nin sanayi rekabet gücünü eritmekte ve ticaret savaşlarının normalleşmesine zemin hazırlamaktadır.²² Küresel hegemonya açısından ise ABD'nin neomerkantist politikalarını meşrulaştırarak Dünya Ticaret Örgütü (World Trade Organization, WTO) gibi çok taraflı kurumların etkinliğini zayıflatmaktadır. Bu dönüşüm gelişmekte olan ekonomilerin pazar erişimini kısıtlayarak küresel ticaret düzeninde asimetrik yapıları kalıcılaştırmaktadır.

AB'nin ABD'den Silah Sistemleri Alma Zorunluluğu ve Savunma Politikalarında Egemenlik Tehdidi

Trump'ın gümrük anlaşması kapsamında AB'nin silah sistemlerinin tedarikini ABD'den sağlaması şartı, savunma politikalarında egemenlik tehdidini daha da kristalize etmektedir. Bu zorunluluk AB'nin savunma harcamalarının büyük bir payını Amerikan firmalarına yönlendirmesine yol açmakta ve yerel savunma sanayiinin gelişimini yavaşlatmaktadır.²³ AB'nin ABD'ye bağımlılığı stratejik özerkliğini sınırlamakta ve NATO içindeki karar alma süreçlerini Washington'ın lehine şekillendirmektedir. Öte yandan 800 milyar avroluk Avrupa savunma bütçesini kapsayan AB'nin ReArm Europe Plan/Readiness 2030 inisiyatifinin hayata geçirilmesi gecikmekte ya da tamamen gerçekleşmeme riski taşımaktadır. Zira ReArm eylem planına göre AB, 650 milyar avro öz kaynak ve 150 milyar avro kredi me-

22. Nick Brooks, "Trade War Update: US-EU Trade Deal Reduces Policy Uncertainty and Downside Growth Risks", ICG, 30 Temmuz 2025, <https://www.icgam.com/2025/07/30/trade-war-update-us-eu-trade-deal-reduces-policy-uncertainty-and-downside-growth-risks>, (Erişim tarihi: 6 Ağustos 2025).

23. Kajsa Ollongren ve Armida van Rij, "The EU Must Enable Its Defence Industry to Boost Capabilities and Reduce Dependence on US Systems", Chatham House, 19 Mart 2025, <https://www.chathamhouse.org/2025/03/eu-must-enable-its-defence-industry-boost-capabilities-and-reduce-dependence-us-systems>, (Erişim tarihi: 6 Ağustos 2025).

kanizmasıyla toplam 800 milyar avro mobilize etmeyi hedeflese de ulusal bütçe kısıtlamaları ve düzenleyici gecikmeler nedeniyle Haziran 2025'te önerilen Defence Readiness Omnibus gibi adımlar henüz somutlaşmamıştır.²⁴ Bu durum AB'nin savunma egemenliğini yeniden kazanma çabalarını sektöre uğrattırırken ABD'nin hegemonik konumunu ise pekiştirmektedir.

TÜRKİYE İÇİN STRATEJİK FIRSATLAR VE RİSKLER

Küresel Ticarete Yükselen İmkanlar

ABD ile AB arasında imzalanan anlaşma, Türkiye'nin uluslararası ticarete stratejik bir konuma yükselmesi için müstesna fırsatlar sunmaktadır. Türkiye İhracatçıları Meclisinin (TİM) verilerine göre Türkiye'nin toplam ihracatı 2024'te yüzde 2,5 artışla 262 milyar dolara ulaşmıştır.²⁵ AB'nin Amerikan pazarında yüzde 15'lik gümrük tarifesi yükü, ticaret yönlendirme etkisini tetikleyerek Türkiye'nin otomotiv yedek parçaları, tekstil ve hazır giyim gibi rekabet avantajına sahip sektörlerini Amerikan pazarı için ön plana çıkarmaktadır. Ayrıca Türkiye, ABD'nin yüksek gümrük tarifeleriyle dezavantajlı konuma getirdiği Güney Amerika, Afrika ve Asya pazarlarındaki payını artırma potansiyelini pekiştirmektedir. Türkiye'nin AB ile mevcut Gümrük Birliği üçüncü ülkelerle bağımsız ticaret anlaşmaları yapma kapasitesini sınırlandırmaktadır. Bu durum ise Türkiye'nin dış ticaret politikalarında esneklik kazanmasıyla kolaylıkla dengelenebilir. Buna binaen Türkiye'nin küresel ticarete rekabet edebilirliğini artırmak için bu dinamikten stratejik bir şekilde yararlanması elzemdir.

Türkiye-ABD Ticari İlişkilerinde Sektörel Avantajlar

Türkiye ile ABD arasındaki ticari ilişkiler, ABD-AB gümrük anlaşmasıyla yeni bir ivme kazanma potansiyeline sahiptir. Ticaret Bakanlığının açıklamasına göre

24. "Acting on Defence to Protect Europeans", Avrupa Komisyonu, 28 Mart 2025, https://commission.europa.eu/topics/defence/future-european-defence_en, (Erişim tarihi: 6 Ağustos 2025).

25. "2024 Yılı Dış Ticaret Rakamları Açıklaması-4 Ocak 2025", TİM, 4 Ocak 2025, <https://tim.org.tr/tr/2024-yili-dis-ticaret-rakamlari-aciklamasi-4-ocak-2025>, (Erişim tarihi: 6 Ağustos 2025).

ABD'nin Türkiye'ye yönelik yeni gümrük vergilerinde Türkiye pozitif ayrışma göstererek en düşük oranlardan birine tabi tutulmuştur.²⁶ Bu oran AB'ye uygulanan yüzde 15'lik gümrük vergisiyle kıyaslandığında Türkiye'nin belirgin bir rekabet avantajı elde ettiği görülmektedir. ABD tarafından Türkiye ile AB'ye uygulanan gümrük vergisi aynı olsa da bu durum Türkiye'nin Amerikan pazarında daha düşük maliyetlerle konumlanmasına olanak tanımaktadır.

2024 verilerine göre Türkiye ile ABD arasındaki toplam ticaret hacmi 32,1 milyar dolar seviyesinde olup Türkiye'nin ABD'ye ihracatı 16,7 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2024 Türkiye-ABD toplam ticaretin artı tarafı 1,4 milyar dolarla Türkiye olmuştur.²⁷ Bu anlaşma, Türkiye'nin ABD'ye yönelik ihracatını artırarak ticaret dengesini daha da iyileştirme fırsatı sunarken riskler yalnızca kısa vadeli lojistik uyum zorluklarıyla sınırlı kalmaktadır. Bu durum Türkiye'nin sektörel bazda pazar çeşitlendirmesi ve üretim kapasitesini optimize etmesiyle bertaraf edilebilir. Böylece ABD ile ticari ilişkilerde sürdürülebilir bir büyüme sağlanabilir.

Jeopolitik Etkiler ve Türkiye'nin Güçlendirilmiş Konumu

Jeopolitik açıdan ABD-AB gümrük anlaşması Türkiye'nin stratejik konumunu konsolide etmektedir. Türkiye'nin NATO içindeki kilit rolü ve Karadeniz'deki enerji kaynakları, ABD ile iş birliğini derinleştirme potansiyelini artırmaktadır. Türkiye'nin 2023'te Karadeniz'de keşfettiği doğal gaz rezervleri, enerji güvenliğinde özerkliğini pekiştirirken AB'nin Rus gazından vazgeçmesiyle birlikte Türkiye'yi küresel bir enerji merkezi (*energy hub*) konumuna getirmektedir.²⁸ Bu durum Türkiye'yi jeopolitik bir aktör olarak öne çı-

26. "ABD Tarafından Açıklanan Yeni Gümrük Vergilerinde Türkiye Pozitif Ayrıştı", T.C. Ticaret Bakanlığı, 1 Ağustos 2025, <https://ticaret.gov.tr/haberler/abd-tarafindan-aciklanan-yeni-gumruk-vergilerinde-turkiye-pozitif-ayristi>, (Erişim tarihi: 6 Ağustos 2025).

27. "Republic of Türkiye Trade Summary", ABD Ticaret Temsilciliği Ofisi, (2023), <https://ustr.gov/countries-regions/europe-middle-east/europe/turkey>, (Erişim tarihi: 6 Ağustos 2025).

28. Fuat Kabakcı, "Türkiye'nin Enerjide Yaptığı Yatırımlar Meyvelerini Veriyor", Anadolu Ajansı, 15 Ocak 2025.

karmakta ve ABD ile enerji güvenliği alanındaki iş birliğini güçlendirmektedir. Riskler, bölgesel gerilimlerden kaynaklansa da Türkiye'nin diplomasi kapasitesi ve askeri altyapısı bu etkileri asgariye indirmektedir. ABD-AB anlaşması, Türkiye'nin bölgesel enerji koridor projelerini (örneğin TANAP ve TürkAkım) daha değerli kılmakta ve jeopolitik nüfuzunu genişletme fırsatı sunmaktadır. Bu dinamik Türkiye'nin küresel enerji piyasalarındaki rolünü konsolide ederek stratejik özerkliği artırmaktadır.

Türkiye-AB İlişkilerinde Türkiye'nin Yükselen Rolü
Türkiye-AB ilişkilerinde ABD-AB gümrük anlaşmasının Türkiye'ye sağladığı avantajlar dikkat çekicidir. AB'nin Amerikan pazarındaki rekabet gücünü kaybetmesi, Gümrük Birliği çerçevesinde Türkiye'nin Birliğe yönelik ihracatını artırma potansiyelini teşvik etmektedir. 2024 verilerine göre Türkiye-AB ticaret hacmi 210 milyar avroyu bulmuş ve Türkiye'nin AB'ye ihracatı 98,4 milyar avro olarak gerçekleşmiştir.²⁹ AB'nin enerji ve savunma bağımlılıkları artarken Türkiye'nin enerji koridoru konumu ve savunma sanayiindeki yerli üretim kapasitesi Birlik ile iş birliğini stratejik bir üstünlük haline getirmektedir. Bu dinamik Türkiye'nin AB ile ilişkilerinde daha dengeli bir pozisyon kazanmasına olanak tanımaktadır.

Türkiye'nin ABD-AB gümrük anlaşmasının sunduğu fırsatları değerlendirerek küresel ticarete lider konumunda olan ülkelerin arasına katılması uzak bir senaryo değildir. Türkiye'nin yıllar önce başarıyla uyguladığı ihracat çeşitlendirme stratejisi ve enerji koridoru rolü ekonomik büyümeyi destekleyecektir. ABD ile karşılıklı çıkarlar doğrultusunda iş birliği, Türkiye'nin jeopolitik nüfuzunu artırırken AB ile ilişkilerdeki avantajlar uzun vadeli kazanımlara dönüşme potansiyeli taşımaktadır.

29. "EU Trade Relations with Türkiye. Facts, Figures and Latest Developments", Avrupa Komisyonu, 8 Mayıs 2025, https://policy.trade.ec.europa.eu/eu-trade-relationships-country-and-region/countries-and-regions/turkiye_en, (Erişim tarihi: 6 Ağustos 2025).

Yerli savunma sanayiinin gelişimi Türkiye'yi bağımsız bir güç merkezi konumuna getirmiştir. Bu dinamikler Türkiye'nin 2030'a kadar ticari hacmini ve bölgesel etkisini kayda değer ölçüde genişletebileceğine işaret etmektedir.

SONUÇ

Transatlantik ticaret ilişkilerinde gümrük anlaşması AB'nin ekonomik özerkliğini uzun vadede daha da erozyona uğratacak bir kırılma noktası olarak değerlendirilmelidir. Niyet beyanı niteliğindeki bu anlaşma, yasal bağlayıcılığı olan bir ticaret sözleşmesi olmaktan uzak olup dava edilemez niteliktedir. ABD tarafından tek taraflı olarak her an revize edilebilme riski, AB'yi tedirginliğe sevk etmektedir. Bu durum belirsizliği büyük ölçüde derinleştirerek AB'nin stratejik pozisyonunu ciddi şekilde tehlikeye atmaktadır.

AB'nin ABD'ye vermek zorunda kaldığı tavizleri, yalnızca stratejik sektörlerde rekabet edebilirliği zayıflatmakla kalmamakta aynı zamanda küresel ticaret kurallarını ihlal ederek çok taraflılığın (*multilateralism*) temel ilkelerini zedelemekte ve WTO'nun eşitlik prensiplerine aykırı bir şekilde küçük ekonomilerin dezavantajlı konumunu pekiştirmektedir. Bu bağlamda ticaret savaşlarının normalleşmesine zemin hazırlayan anlaşma AB'nin iç bütünlüğünü sorgulatırken ABD'nin hegemonik konumunu güçlendirmektedir. Avrupa'nın stratejik bağımsızlık hedeflerini ise uzak bir ideale dönüştürmektedir.

Türkiye açısından bu dinamikler hem fırsatlar hem de riskler barındırmaktadır. Stratejik özerkliğini artırmak, enerji güvenliğinde bölgesel iş birliklerini yoğunlaştırmak ve rekabet edebilirliğini yükseltmek amacıyla ihracat çeşitlendirmesine odaklanmak Türkiye'nin dış ticaret dengesini güçlendirmesi için stratejik zorunluluk olarak öne çıkmaktadır. Bu stratejiler Türkiye'nin küresel ticarete rekabet edebilirliğini artırması ve jeopolitik konum avantajlarını maksimize etmesi açısından kritik öneme sahiptir.

